

Střední škola Vlkýš

1946–1953

Inventář

EL NAD č.: 970

AP č.: 252

Zuzana Kliková

Plasy 2011

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	5
III. Archivní charakteristika archivního fondu	5
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	5
Seznam použitých pramenů a literatury	6
Inventární seznam	7

I. Vývoj původce archivního fondu

Počátky školství ve Vlkýši (Wilkischen), který je poprvé zmiňován v roce 1457 jako součást stejnojmenného statku Jana z Třebouně, souvisejí až s rozvojem železářského průmyslu ve 2. polovině 19. století. Do té doby navštěvovaly zdejší děti školu v Horních Sekyřanech při farnosti sv. Martina. Existenci této školy máme doloženo až v Metternichově soupisu škol plzeňského kraje z roku 1790.

Na začátku 50. let 19. století založil kladský podnikatel Hermann Dietrich Lindheim ve Vlkýši železářský závod Heřmanovu Huť, kterou v roce 1863 převzala Pražská železářská společnost. V souvislosti s rozšiřováním tohoto podniku a rozvojem zdejších uhelných dolů proudilo do Vlkýše, Horních a Dolních Sekyřan velké množství dělníků, horníků, ale i řemeslníků a živnostníků, kteří si v blízkosti hutě stavěli domky. Celý tento komplex nových obydlí se označoval stejně jako závod – Heřmanova Huť. Jednotlivé části Heřmanovy Hutě ležely na katastru tří shora jmenovaných obcí. Pokud se části nacházely na katastru Horních a Dolních Sekyřan, nesly názvy Horní Sekyřany-Novosedly a Dolní Sekyřany-Novosedly.

Děti nově příchozích obyvatel navštěvovaly školu v Horních Sekyřanech, která však kvůli neustále se zvyšujícímu počtu žactva přestala vyhovovat, a tak se ředitel hutě Wilhelm Leder rozhodl v Heřmanově Huti založit školu. Záměr se mu podařilo uskutečnit a místodržitelství v Praze dne 4. dubna 1868 povolilo zřízení soukromé německé dvoutřídní školy v Heřmanově Huti pro děti zaměstnanců dolů a hutě z Vlkýše, Heřmanovy Hutě, Horních a Dolních Sekyřan. Dva roky po vydání nového školského zákona č. 62 z roku 1869 byla tato škola zařazena mezi veřejné školy, přičemž patronátní právo Pražské železářské společnosti bylo zachováno, tj. společnost nadále platila výdaje spojené se školou, kromě platů učitelů, které už byly hrazeny školskými úřady. Po zrušení hutě v roce 1903 společnost patronátní právo vypověděla a náklady na vydržování školy převzala v roce 1907 obec Vlkýš. Škola byla zredukována na trojtřídní a přejmenována na Obecnou školu ve Vlkýši.

Do německých škol v Heřmanově Huti (od roku 1907 ve Vlkýši) a Horních Sekyřanech docházely také děti z českých rodin, které sem přicházely za prací. Zásluhou správců českých škol Jakuba Anderleho ze Sulislavi a Jana Bárty z Vranova založila pro tyto děti v roce 1890 Ústřední matice školská vlastní školu v Dolních Sekyřanech. Zřízení matiční školy se však stalo zdrojem mnoha konfliktů mezi německou většinou a českou menšinou. V prvním roce existence školy do ní bylo zapsáno 154 dětí, ale po nátlaku ze strany Pražské železářské společnosti odhlásili Češi z obavy před propuštěním z práce své děti z české školy a přeřadili je do školy německé. Matiční škola se zde přesto udržela a fungovala až do záboru pohraničí v roce 1938.

Po osvobození v roce 1945 byly obě německé školy na základě výnosu ministerstva školství a osvěty č. 2641 ze dne 7. června 1945 uzavřeny. Definitivně pak byly zrušeny výnosem ministerstva školství a osvěty č. 5851 ze dne 16. října 1945. Německé obyvatelstvo bylo postupně odsunuto a do Obecné školy v Dolních Sekyřanech, otevřené v září 1945 v budově bývalé české menšinové školy, byli vedle dětí nových osídlenců přijati také němečtí žáci, za jejichž rodiče se zaručila místní správní komise. Školní obvod tvořily obce Vlkýš, Horní a Dolní Sekyřany, Bítov, Popov, Radějovice, Ostrov a Vrhavěč.

Po absolvování povinné školní docházky na obecné škole pokračovaly některé děti ve studiu na měšťanských školách v Nýřanech, Blatnici, Stodě nebo ve Stříbře. Poměrně velká vzdálenost od těchto škol a narůstající počet nových osídlenců přiměly Místní správní komisi ve Vlkýši uvažovat o zřízení měšťanské školy v budově bývalé německé školy. Na schůzi konané dne 18. března 1946 se komise rozhodla požádat o povolení školy a zároveň pověřila Jana Divíše, odborného učitele z Měšťanské školy v Blatnici, aby se ujal přípravných administrativních prací. Zároveň byly v letních měsících provedeny nutné opravy školní budovy.

Žádost o zřízení měšťanské školy byla podána prostřednictvím Okresního školního výboru ve Stříbře. Ačkoli ji příslušné úřady ještě řádně neprojednaly, byla škola otevřena 1. října 1946, a to

jako dislokovaná pobočka Měšťanské školy v Blatnici. Správy se ujal odborný učitel Jan Diviš. Až výnosem ministerstva školství a osvěty ze dne 30. prosince 1946, č. A 237.853-46 II.-1, a výnosem Zemské školní rady v Praze ze dne 17. února 1947, č. II.-2 3477-4 ai 1946 byla ve Vlkýši zřízena samostatná veřejná měšťanská škola. Školní obvod tvořily obce Bítov, Hněvnice, Horní a Dolní Sekyřany, Lhota, Popov, Ostrov, Radějovice, Vlkýš a Vrhavěč. Školu navštěvovali také žáci z Kostelce a Lšelína a asi od školního roku 1947–1948 i děti z Kbelan a Přehýšova. Ředitelem byl ustanoven Jan Diviš, který tuto funkci zastával po celou dobu existence školy. Už v I. pololetí školního roku 1946–1947 zahájilo činnost rodičovské sdružení. Volba újezdní školní rady proběhla ještě před vydáním výše zmíněných výnosů dne 17. prosince 1946. Vedle měšťanky byla ve Vlkýši téhož roku založena ještě lidová škola zemědělská, jejíž správu vedl ředitel Obecné školy v Dolních Sekyřanech, Narcis Rejman.

Na základě zákona č. 95 z roku 1948 byla měšťanská škola přejmenována na Střední školu ve Vlkýši. Od školního roku 1948–1949 měla škola dvě dislokované pobočné třídy ve 12 km vzdálených Skapcích, kam začaly docházet i děti z Kostelce a Lšelína, a 1. ledna 1949 tu byla zřízena ještě třetí pobočka. Rada krajského národního výboru nakonec 23. března 1949 povolila samostatnou Střední školu ve Skapcích s účinností od 1. září 1948.

Od počátku bylo při škole ve Vlkýši zajištěno stravování žáků, na které přispívaly okresní péče o mládež, Dorost Československého červeného kříže či Okresní školní výbor ve Stříbře. Většina učitelů a žáků se během školního roku i o prázdninách podílela na výpomocných pracích v zemědělství a lesnictví. Za dozoru učitele Ladislava Bareše začala žákovská samospráva v roce 1947 vydávat časopis „JAS“, jehož první 3 výtisky byly zaslány Okresnímu školnímu výboru ve Stříbře, okresnímu pedagogickému sboru, výzkumnému ústavu pedagogickému a měšťanským školám ve Stodě, Nýřanech a Blatnici.

Na základě školské reformy v roce 1953 byla Střední škola ve Vlkýši společně s Národní školou v Heřmanově Huti sloučena v Osmiletou střední školu v Heřmanově Huti.

Počet žáků

1946–1947	102
1947–1948	138
1948–1949	118
1949–1950	122
1950–1951	127
1951–1952	146
1952–1953	167

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Archivní fond Střední škola Vlkýš tvoří 1 školní kronika, 2 konferenční protokoly, 31 výkazů docházky a prospěchu a první číslo časopisu žákovské samosprávy „JAS“ z roku 1947. Dochované archiválie se pravděpodobně po celou dobu existence školy nacházely ve školní budově. Nepodařilo se zjistit, jakým způsobem byly písemnosti ukládány, jelikož většina z nich není označena evidenčním číslem.

Archiválie byly do okresního archivu předány dne 21. března 1986 při prohlídce a skartaci písemností na Základní škole v Heřmanově Huti (č. přírůstkové 680). Fond Střední škola Vlkýš č. EL NAD 970 byl založen až 27. dubna 2001, kdy byly písemnosti vytříděny při generální inventuře.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Původcem fondu je Měšťanská škola ve Vlkýši (1945–1948) a Střední škola ve Vlkýši (1948–1953). Protože byla vždy zachována přímá kontinuita a měnil se pouze název instituce, jsou archiválie pokládány za písemnosti jednoho původce.

Současné pořádání a inventarizace proběhly na základě pravidel pro zpracování archivního materiálu (Metodické návody a instrukce pro zpracování archivního materiálu. Sborník archivních prací X, 1960, č. 2, s. 215–310), metodického návodu Archivní správy MV (Metodický pokyn pro vymezení archivních souborů škol ukládaných ve státních okresních archivech a archivech měst, Archivní správa MV v Praze dne 1. června 1999 – čj. AS/1-2-2020/99) a Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. 3. 2010. Při pořádání fondu bylo také přihlédnuto ke schématu Františka Hofmanna (Archivní časopis, 1956, s. 69–73).

V průběhu inventarizace nebyly vyřazeny žádné písemnosti. Celkový rozsah fondu činí 0,24 bm. Všechny archiválie jsou psané česky. Pamětní kniha byla zařazena do I. kategorie, ostatní archiválie do II. kategorie. Až na drobná poškození prachem se písemnosti v době zpracování fondu nacházely ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Archivní fond Střední škola Vlkýš poskytuje dostatek informací o fungování venkovské školy, založené na území bývalých Sudet. Dochovala se kompletní řada výkazů docházky a prospěchu, z nichž je možné čerpat údaje o počtu a složení žactva. Konferenční protokoly a pamětní kniha obsahují informace o učitelské praxi, organizaci školy nebo mimoškolních činnostech. V kronice jsou navíc vlepny novinové články a fotografie zachycující žáky, portréty některých učitelů a školní či mimoškolní aktivity.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Archivní fond Střední škola Vlkýš uspořádala a inventář k němu vypracovala Zuzana Kliková v dubnu 2010. Čistopis pomůcky zhotovila v lednu 2011 Zuzana Kliková ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 3. 1. 2011

Zuzana Kliková

Seznam použitých pramenů a literatury

- Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis Archidioeceseos Pragensis*. Praha, 1860.
- Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis Archidioeceseos Pragensis*. Praha, 1934.
- Bukačová, I. a kol. *Severní plzeňsko II. Historicko-turistický průvodce č. 7*. Plzeň, 1997.
- Herzig, A. *Die Gemeinden des Landkreises Mies*. Dinkelsbühl, 1975.
- Klika, J. *Škola obecná v nejdůležitějších zákonech a nařízeních*. Praha, 1878.
- Myška, M. Podnikatel Hermann Dietrich Lindheim a počátky industrializace západních Čech. *Minulostí západočeského kraje XVIII*. Plzeň, 1982, s. 125–141.
- Pavlík, V. *85 let veřejného provozu místní dráhy Nýřany – Heřmanova Huť: 1905–1990*. Heřmanova Huť, 1990.
- Popis obecného školství v Království českém*. Praha, 1889.
- Řeháček, K. *Češi a Němci na jihozápadě Čech 1880–1938*. Plzeň, 2002.
- Sbírka zákonů a nařízení republiky československé*, 1948 (částka 38, 21. 4.).
- Sbírka zákonů a nařízení republiky československé*, 1953 (částka 18, 24. 4.).
- Státní oblastní archiv v Plzni: průvodce po archivních fondech – sv. 4*. Praha, 1975.
- Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích. *Obecná škola (německá) Vlkyš 1890–1934 /neuspořádáno/, školní kronika*.
- Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích. *Obecná škola (česká) Dolní Sekyřany 1890–1938 (1949) /neuspořádáno/, školní kronika*.
- Státní okresní archiv v Tachově. *Okresní národní výbor Stříbro (1865) 1945–1960*, korespondence se SŠ Skapce 1945–1957.
- Šafránek, J. *Školy české: obraz jejich vývoje a osudů*. 1. díl. Praha 1913.
- Tyr, V. *Stříbrsko*. Plzeň, 1929.
- Věstník ministerstva školství a osvěty*, I., 1945, 3 (18), 7. 6. 1945.
- Věstník ministerstva školství a osvěty*, I., 1945, 10 (90), 16. 10. 1945.

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
I. Knihy			
1	Konferenční protokoly	1946–1949	K 1
2	Konferenční protokoly	1949–1952	K 2
3	Výkaz docházky a prospěchu I.	1946–1947	K 3
4	Výkaz docházky a prospěchu III.	1946–1947	K 4
5	Výkaz docházky a prospěchu IV.	1946–1947	K 5
6	Výkaz docházky a prospěchu I. A	1947–1948	K 6
7	Výkaz docházky a prospěchu I. B	1947–1948	K 7
8	Výkaz docházky a prospěchu II.	1947–1948	K 8
9	Výkaz docházky a prospěchu IV.	1947–1948	K 9
10	Výkaz docházky a prospěchu JUK	1947–1948	K 10
11	Výkaz docházky a prospěchu I.	1948–1949	K 11
12	Výkaz docházky a prospěchu II.	1948–1949	K 12
13	Výkaz docházky a prospěchu III.	1948–1949	K 13
14	Výkaz docházky a prospěchu JUK	1948–1949	K 14
15	Výkaz docházky a prospěchu I.	1949–1950	K 15
16	Výkaz docházky a prospěchu II.	1949–1950	K 16
17	Výkaz docházky a prospěchu III.	1949–1950	K 17
18	Výkaz docházky a prospěchu IV.	1949–1950	K 18
19	Výkaz docházky a prospěchu I.	1950–1951	K 19
20	Výkaz docházky a prospěchu II.	1950–1951	K 20
21	Výkaz docházky a prospěchu III.	1950–1951	K 21
22	Výkaz docházky a prospěchu IV.	1950–1951	K 22
23	Výkaz docházky a prospěchu I. A	1951–1952	K 23
24	Výkaz docházky a prospěchu I. B	1951–1952	K 24
25	Výkaz docházky a prospěchu II.	1951–1952	K 25

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
26	Výkaz docházky a prospěchu III.	1951–1952	K 26
27	Výkaz docházky a prospěchu IV.	1951–1952	K 27
28	Výkaz docházky a prospěchu I. A	1952–1953	K 28
29	Výkaz docházky a prospěchu I. B	1952–1953	K 29
30	Výkaz docházky a prospěchu II. A	1952–1953	K 30
31	Výkaz docházky a prospěchu II. B	1952–1953	K 31
32	Výkaz docházky a prospěchu III.	1952–1953	K 32
33	Výkaz docházky a prospěchu IV.	1952–1953	K 33
34	Školní kronika	1946–1953	K 34

II. Jiné

35	„JAS“ – časopis žákovské samosprávy, č. 1	1947	J 1
----	---	------	-----

Název archivní pomůcky:	Střední škola Vlkýš
Značka fondu:	SŠ Vlkýš
Časový rozsah:	1946–1953
Počet evidenčních jednotek:	35 (34 úředních knih, 1 jiná archiválie)
Počet inventárních jednotek:	35
Rozsah v bm:	0,24
Stav ke dni:	3. 1. 2011
Zpracovatel archivního fondu:	Zuzana Kliková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Zuzana Kliková
Počet stran:	10
Počet exemplářů:	4
Schválila:	Martina Matušková
	dne 3. 1. 2011 – č. j. SOAP/060-3/2011